

ОДБРАНА
СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ
БРОЈ 142

ОДБРАНА КОСМЕТА **1999. ГОДИНЕ**

ПИШЕ ДР ЗОРАН МИЛАДИНОВИЋ

ЈУНАЦИ ПРОТИВТЕРОРИСТИЧКЕ БОРБЕ

Припадници јединица и састава Треће армије уништили су на самом почетку агресије главнину шиптарских терористичких снага у рејонима њихове највеће концентрације (лапски крај, Дреница и Малишево), нанели им велике губитке и обезбедили непрекидну контролу територије и проходност главних комуникација на Космету. Кључна места у борби против терориста заузеле су елитне бригаде Приштинског корпуса и јединице из других састава, које су у ратном периоду извршавале борбене задатке на простору Космета. Припадници 15. оклопне бригаде из Приштине, којом је командовао пуковник Младен Ђирковић, водили су борбе на простору озлоглашене Дренице, сурове планине Чичавица и лапског краја, у којима је и пре рата било мало српских душа. Храбрим борбеним деловањем и успешним акцијама приштински тенкисти за кратко време истерали су терористе из њихових упоришта и у потпуности овладали сваким леглом терористичких банди. Ратни поход 15. оклопне бригаде изнедрио је јунаке посебног кова, којима се подједнако диве и пријатељи и непријатељи. Старешине и војници сами су тражили да крену у борбена дејства, а кад би били рањени, одбијали су да иду на лечење како не би оставили своје другове, а војници мартовске генерације сами себи су продужавали војнички рок. За водника Влатка Радевића говорило се да га метак неће. После акције када је његово возило погођено са три пројектила, који су силином удара избацили и контузовали целу посаду, Влатко се први освестио, осетио бол услед прелома леве ноге, али и истог тренутка отворио ватру по терористима чиме је спасио животе својих ратних другова. Много се прича и о акцији у близини Суве Реке, када су се заставник Драган Гебер и старији водник Павле Вучковић борбеним возилима попели на више од хиљаду метара надморске висине, прошли све замке, разбили терористе и сачували људе.

Ефикасним борбеним дејствима припадника 243. механизоване бригаде из Урошевца, којом је командовао пуковник Крсман Јелић, била су разбијена и уништена сва терористичка упоришта на простору јужног Косова где гравитирају општине Урошевац, Штимље, Штрпце, Витина, Сува Река и Качаник. Они су том приликом у бункерима и утврђењима терориста запленили велике количине пешадијског наоружања, противоклопних средстава, ручних бацача, минобацача и бестрзајних топова, што говори о њиховим дугогодишњим припремама за рат. Војници и старешине урошевачке јединице у потпуности су се били саживели са ратном збиљом која је наметнута нашој земљи и херојски су издржавали све тешкоће које рат са собом носи. Многи од њих чинили су током борбених дејстава и праве јуначке подвиге. Поручник Милош Ристић, на пример, умешно је командовао својом јединицом у рејону Језерских планина и за испољену храброст и ратну вештину ванредно је унапређен у чин капетана. Понос бригаде су и припадници њеног резервног састава из Трстеника, Ниша, Лесковца, Крушевца и с подручја Космета.

Приштина – последице бомбардовања

Највећи број борбених потенцијала 549. моторизоване бригаде из Призрена и 125. моторизоване бригаде из Косовске Митровице био је даноноћно ангажован на линијском и дубинском обезбеђењу државне границе према Републици Албанији, а имали су и значајне задатке на сламању тероризма унутар Космета. Шиптарски терористи из Метохије били су помислили на почетку рата да је дошао тренутак да остваре своје аспирације па су изводили јаке нападе на саставе војске и полиције. Брзо се показало да су били у заблуди јер су припадници јединице из Призрена, предвођени пуковником Божидаром Делићем, уништили сва њихова важнија упоришта. Прво су на правцу Сува Река – Призрен у потпуности разбили формације терориста из такозване 123. бригаде Гане Пачаризи и 125. бригаде, којом је командовао извесни Скендер Хоџа, да би потом у акцијама према Малишеву уништили и јака терористичка легла у рејону Пагаруше.

Велики допринос победи против терориста дале су и посаде борбених возила и појединци, попут старијег водника Славише Стефановића, разводника Дејана Павловића и војника Драгана Колара и Александра Пајића, који су у борби код Ретимља самоиницијативом и храброшћу успели да својим тенком заузму доминантан вис изнад упоришта терориста и тиме омогуће њихово уништење. Велику храброст у блиској борби са терористима код Пагаруше показали су и десетар Славиша Богдановић и војници Зоран Џунић и Бошко Шуша, док су на превоју Троја сјајну спретност у руковању оружјем демонстрирали војници Петар Живковић и Мирко Петровић.

Припадници 125. моторизоване бригаде из Косовске Митровице, баш као и војници и старешине 549. моторизоване бригаде, водили су борбе на неколико фронта, против агресора са копна и из ваздуха, с циљем заштите суверенитета и територијалног интегритета земље и против шиптарских терориста у сопственој позадини због контроле територије и комуникација и заштите личне и имовинске сигурности грађана. Храбри пешадинци косовскомитровачке бригаде са пуковником Драганом Живановићем на челу, у садејству са јединицама МУП-а и осталим јединицама Треће армије, разбили су упоришта терориста у рејону Бајгоре, Дренице и Руговске клисуре и успели да у потпуности контролишу територију у зони одговорности. Бригада је извела посебно јака борбена дејства на релацији Косовска Митровица – Србица – Клина – Пећ – Ђаковица – граница према Албанији. Борбене задатке у уништавању терористичких упоришта успешно су извршиле јединице којима су командовали

потпуковник Миличко Јанковић, капетан Мирко Бачевић и капетан Иван Младенов. Личном храброшћу, пожртвовањем и умешношћу у борбеним дејствима истакли су се многи. Капетан прве класе Ивица Крајиновић и капетан Горан Јовановић, који је са посадом тенка разбио неколико бункера и легла терориста, без обзира на то што је и сам био гађан из тромблонских и ручних бацача. Водник прве класе Ивица Миладиновић, иако рањен у руку, наставља са борбом још три дана, јер никако не жели да напусти тенк и посаду с којом већ дуго дели добро и зло.

Задаци борбе против тероризма много лакше се извршавају уз снажну артиљеријску подршку, коју је припадницима Приштинског корпуса пружала 52. мешовита артиљеријска бригада из Гњилана. Моћна артиљеријска оруђа, као што су нора, огањ и хаубица 155 мм, подржавала су својим плотунима борбене активности јединица Приштинског корпуса против шиптарских терористичких банди где год је требало и на тај начин уливала су сигурност свим борцима на Космету. Део јединице налазио се у борбеним редовима снага одбране које су штитиле земљу од копненог напада са простора Албаније. Због хероизма испољеног у рату, велики број војника и старешина артиљеријске јединице из Гњилана ванредно је унапређено, одликовано или награђено другим признањима. Међу њима заиста има правих јунака, који су извршавали задатке артиљеријске подршке без обзира на дејства авијације НАТО-а у непосредној близини. Тако је, на пример, командир хаубичке батерије 155 мм потпоручник Ивица Шалипур знао да у правом тренутку отвори ватру, склони људе у заклон, издр-

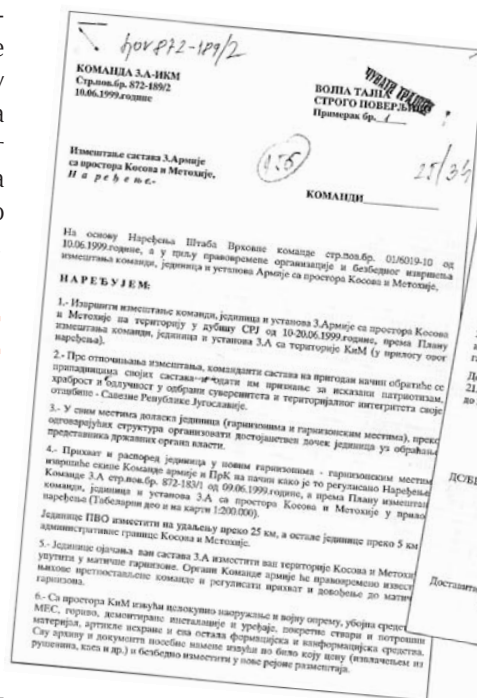
Маскирани тенк М84

ОДБРАНА КОСМЕТА 1999. ГОДИНЕ (2)

жи напад бомбардера и премести јединицу на нови положај. Прави подвиг чинио је и водник Иван Луковић, који је добио задатак да дејствује из артиљеријских оруђа баш у тренутку када су се бомбардери НАТО-а обрушили на положаје суседне јединице. Како не би угрозио безбедност војника из послуге, он им је наредио да оду у заклон, а затим је сео за нишанске справе топа и отворио ватру по захтеву јединица којима је пружао артиљеријску подршку.

ТЕШКЕ БОРБЕ БРИГАДЕ ИЗ РАШКЕ

Довољно је рећи Преказе, Глоговац, Србица, Ликовац, Лауша, Овчарево, Горње и Доње Обриње, па да се схвати да је 37. моторизована бригада из Рашке имала један од најтежих и најодговорнијих задатака у борбама на Косову. Непосредно пред почетак рата, бригада којом је командовао пуковник Љубиша Диковић, заједно са 252. оклопном бригадом, делом 211. оклопне бригаде и другим јединицама, ушла је у састав Приштинског корпуса и од првог дана почела са извршавањем борбених задатака. У одлучном обрачуну са окорелим терористима, припадници 37. моторизоване бригаде разбили су 113. и 114. бригаду такозване ОВК, нанели им велике губитке и овладали том, како су је терористи звали, Оперативном зоном Дреница. Посебно тешке борбе припадници јединице из Рашке водили су за село Горње Обриње, где су се терористи забарикадирани у очигледно више година прављеним бункерима са подземним склоништима, рововима и саобраћајницама. После разбијања шиптарско-терористичких снага, показало се да у Обрињу, Ћирезу, Штутици и Овчареви има масовних гробница у које су бацани побијени Срби из тог краја. У којој мери је акција 37. моторизоване бригаде била ефикасна, довољно говори чињеница да су на том простору преостале само мале групице разбијених терористичких банди, тако да се о Дреници као некаквом упоришту шиптарског тероризма више није могло говорити. У борбама за Горње Обриње посебно се истиче

водник прве класе Коста Карталовић, који са својим водом и једним тенком улеће у терористичко гнездо, овладава тим упориштем и тако решава борбени задатак намењен целом батаљону. Командант Треће армије генерал-пуковник Небојша Павковић унапредио је водника прве класе Косту Карталовића у чин потпоручника. Иако у свом имену 37. бригада има придев моторизована, главни носилац свих задатака у тој јединици била је пешадија, наравно, уз несобичну подршку тенкова и артиљерије. Другачије се није могло. Свуда мора проћи војничка чизма, како би се уништиле шиптарске терористичке снаге и контролисала територија. У тим немилосрдним борбама, хероји 37. моторизоване бригаде нису жалиле ни своје животе. Први батаљон, понос целе бригаде, из покрета разбија и уништава најјача терористичка упоришта, да би у једној од таквих борби, код села Исток махала, остао без свог прослављеног команданта капетана прве класе Драгана Митровића. Тик уз њега, јуначки гине и капетан прве класе Боро Аџемовић, који својим личним примером показује какав треба да буде помоћник команданта за информисање и морал. Плејаду хероја из првог батаљона чине и капетан прве класе Боривоје Новаковић, капетани Братислав Михајловић и Милан Барлов, рањени у борбама код села Добростан, те капетан Драган Јаснић, који гине надомак села Бањица. Други батаљон, под командом капетана Дејана Ранђеловића, разбија јака упоришта шиптарских терористичких снага у рејонима села Ликовац, Горње и Доње Обриње. На чишћењу терена, и то оних најтежих по планинама Чичавица и Дреница, био је ангажован трећи батаљон предвођен мајором Драженком Мирићем и поручником Зораном Гавриловићем, који је у борбама јуначки погинуо. Због херојских дела и свега учињеног у одбрани од агресије, 37. моторизована бригада из Рашке одликована је после рата Орденом народног хероја.

Припадници 211. оклопне бригаде су већ на прилази-ма Космету знали да ће ратни пут њихове тенковске јединице зависити пре свега од обучености, смелости, иницијативе, снажљивости и одговорности коју буду показали при извршавању задатака. Све те особине они су исказали већ у првим акцијама на разбијању шиптарских терористичких група, када су за свега неколико дана у потпуности неутралисали терористичке банде у лапској долини, чиме доносе мир Србима и Црногорцима у том крају, али и Албанцима који трпе терор од група које пружају последње трзаје отпора из рејона Бајгорске Шаље. У борбеним дејствима са шиптарским терористима посебно се истичу оклопна јединица којом командује потпуковник Тодор Остојић, механизовани састав који предводи мајор Никола Жакула и мешовити артиљеријски дивизион којим командује потпуковник Драган Ковачевић. Списак појединаца који су се исказали својом храброшћу и хтењем да што пре поразе непријатеља заиста је дуг, почев од потпуковника Миломира Стевовића, мајора Мартина Хернауса, поручника Петре Стевановског, потпоручника Драгана Стевановића, па до старијих водника Радише Илића и Драгана Вућићевића.

Борба против тероризма на Космету не би могла успешно да се води без активног учешћа свих јединица Треће армије на том простору. Поред већ поменутих бригада, велики допринос у противтерористичким операцијама дале су и 252. оклопна бригада, 252. тактичка борбена група, 354. 7. и 175. пешадијска бригада и 58. лака пешадијска бригада. У дубини косовске равнице још један састав истакао се у биткама са терористима – тактичка борбена група под командом пуковника Миодрага Јовановића. На прагу озлоглашене Бајгорске Шаље налазила се 58. лака пешадијска бригада, која је имала задатак да одбрани виталне објекте за нашу земљу, као што је рудник олова и цинка у Старом Тргу. Састав те јединице углавном су чинили војни обвезници резервног састава из Лепосавића који, предвођени пуковником Љубомиром Савићем, успевају да задају озбиљне губитке терористичким бандама у рејонима Баре, Бунгаје и Бајгоре. И резервисти из Топличког краја масовно су се одазвали позиву на мобилизацију и у саставу 354. пешадијске бригаде из Куршумлије извршавали су важне борбене задатке на Малом Косову. На том подручју терористи су највећи отпор пружили у Горњој и Доњој Дуб-

ници, где су куршумлијски пешадинци, са пуковником Дракчетом Радосављевићем на челу, запленили велике количине прслука, униформи и чизама.

Две пешадијске бригаде Нишког корпуса састављене, углавном, од војних обвезника из Јабланичког и Расинског округа, у рату се, такође, препотчињавају Приштинском корпусу и извршавају борбене задатке на Космету. Противтерористичка борба не може се водити без антитерористичких, противдиверзантских и других специјалних јединица, које по правилу носе најтеже губитке терористима. У том делу посебно треба истаћи борбене групе из састава 63. падобранске бригаде, 72. специјалне бригаде и других јединица. Војни полицајци Треће армије извршавали су разне специфичне задатке из свог делокруга одговорности, али су често у борби против тероризма деловали као и друге борбене јединице.

Обједињавајући све снаге одбране на простору Космета, Приштински корпус, којим командује генерал-мајор Владимир Лазаревић, одбранио је уз минималне губитке сваки педаљ државне територије, спасао на хиљаде српских глава и сачувао своју борбену моћ, људске и материјалне потенцијале. Треба отворено рећи да су припадници Приштинског корпуса поднели највећи терет у рату, те да су, налазећи се у епицентру одбране, морали не само да бране себе и друге од ваздухопловних удара и штите границе земље, већ и да воде жестоку борбу против терориста широм Космета. Било је тешко водити ту борбу, јер је корпус истовремено био под најгушћом и најдуготрајнијом кишом бомби и ракета која се памти. Надлетали су га и гађали такорећи сви типови авиона, док су његове саставе непрекидно осматрали беспилотне летелице,

Извиђачи у акцији

Генерал
Небојша Павковић

ОДБРАНА КОСМЕТА 1999. ГОДИНЕ (2)

авакси и сателити. Упркос свему, Приштински корпус је издржао и задатак противтерористичке борбе успешно извршио захваљујући свом борачком и командном кадру, њиховом патриотизму, хероизму, врхунској оспособљености, највишем степену професионализма и личном и колективном пожртвовању.

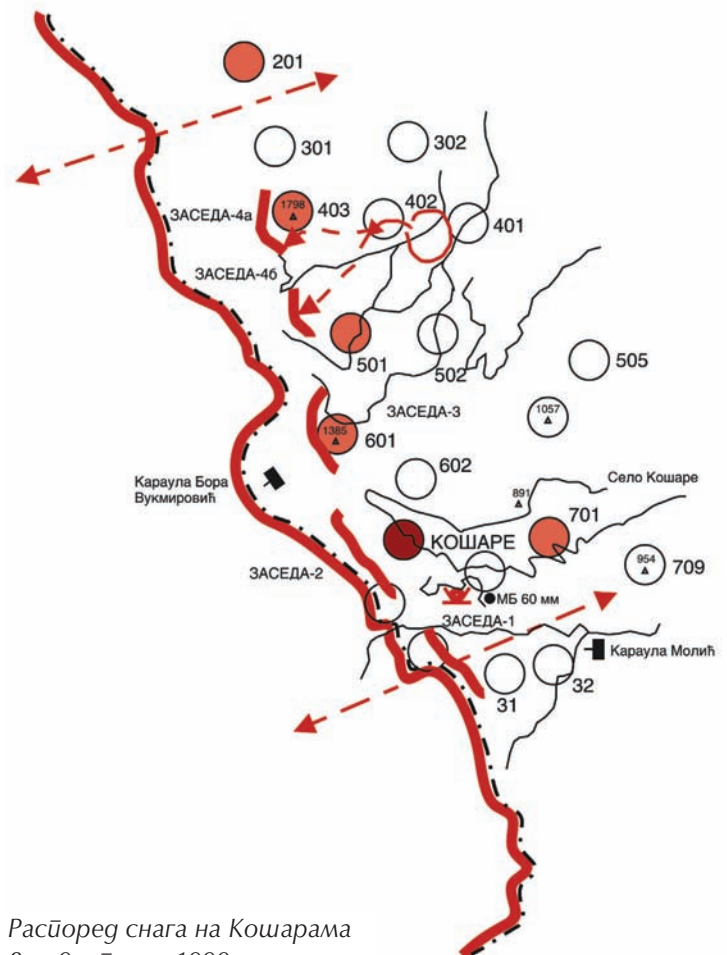
БОЈ НА КОШАРАМА

Сусревши се са проблемима у ваздушној кампањи, Северноатлантски савез одлучио је да покрене оружане снаге Албаније и шиптарске терористичке банде у копнену операцију против снага Треће армије на Космету, што је требало да представља и својеврсни тест одбрамбене способности армије и Приштинског корпуса. Борбени потенцијал Приштинског корпуса стваран је у дужем периоду и у врло тешким околностима које карактерише јачање шиптарског тероризма и све јачи утицај међународних фактора. Почетком ваздушне кампање НАТО-а на нашу земљу, корпус је имао око двадесетак елитних састава ранга бригаде, који су сачували 99,6 посто својих борбених ефектива. У условима неповољног односа снага, тај састав изузетном покретљивошћу, маскирном дисциплином, обмањивањем и умешношћу, избегава ударе из ваздушног простора, успешно штити живу силу, материјална средства и технику, разбија терористичке банде унутар Космета и, у целини гледано, спремно чека евентуални копнени напад агресора. Копнене снаге НАТО-а у окружењу биле су недовољне за озбиљан напад, али се претпостављало да ће НАТО искористити шиптарске терористе и оружане снаге Албаније за ту операцију. Команда Приштинског корпуса проценила је да ће снаге из Републике Албаније, у случају копнених операција, тежишне нападе највероватније изводити на два правца – први из Кукса, коришћењем природног отвора у високим планинама према метохијској котлини, и други топографски тежи, али тактички повољнији (јер надвишава наше положаје) из Тропоје према Јуничким планинама, док би помоћне снаге требало да се ангажују на правцима према Драгашкој висоравни.

Командни кадар Треће армије располагао је поузданим подацима да се на тлу Албаније прикупило око 20.000 наоружаних припадника терористичке ОВК, који су избегли са Космета или мобилисани по западноевропским земљама и да се 8.000 припадника оружаних снага Албаније налазе у борбеном распореду непосредно уз саму границу. Јединице Приштинског корпуса били су у сталној приправности за достојну одбрану у случају напада тих снага, али се још није знало када ће до копненог напада доћи и на ком простору. Све је постало јасније после саопштења информативне службе Команде Приштинског корпуса, у коме се каже: „Са територије Републике Албаније извршен је 10. априла артиљеријски напад на граничну караулу Војске Југославије „Кошаре“ уз истовремени покушај убацивања веће наоружане терористичке групе из републике Албаније на територију СР Југославије. Граничне јединице Војске Југославије су тај агресивни акт са територије Алба-

није на своју отаџбину одбиле, а терористичку групу одбиле. Овај драстични пример кршења граничног режима од Републике Албаније не може се другачије окарактерисати него као покушај агресије на Савезну Републику Југославију“. Дилема више није било. Копнена операција је почињала, а водили су је припадници регуларних јединица оружаних снага Албаније, остаци разбијених банди терориста и страни плаћеници, који су уз артиљеријску припрему и авијацијску подршку НАТО покушали да изведу пробој у дубину наше територије преко Јуничких планина, на фронту широком десет километара између караула Кошаре и Морина.

Копнена агресија из Албаније започела је 9. априла, у 04.05 часова, снажном артиљеријском припремом, коју су изводили из оруђа свих калибара, почев од минобацача 60 мм, па до вишецевних ракетних бацача. Пројектили су стизали из правца Тропоје, која се налази три километара унутар албанске територије, што говори заправо о отвореном нападу Албаније на нашу земљу и то без објаве рата. Мета артиљеријске ватре била је караула Морина, али се убрзо показало да су нападачи тим нападом правили тактичку варку, јер истовремено група од 300 терориста прилази до саме граничне линије и у 06.30 часова креће у изненадни напад на рејон карауле Кошаре. Први напад храбро су на себе примили граничари из 53. граничног батаљона, који су непријатеља зауставили на самој граничној линији.

Распоред снага на Кошарама 8. и 9. априла 1999. године

Албанска артиљерија убрзо је пребацила ватру на наше заседно место Раса Кошарес, одакле се шест наших бораца повлачи пред фронталним нападом 500 терориста, који су освајањем тригонометра 1385 створили услове да артиљеријом прецизно дејствују по положајима граничара Приштинског корпуса на Маја Глави, Глави и караули Кошаре. Водила се борба прса у прса. Командна група Приштинског корпуса одмах је реаговала на напад, тако што је појачала садејство 53. граничног батаљона и борбених група из околине и из Дечана на караулу Кошаре упутила јединицу војне полиције, којом је командовао мајор Ђурица Иличић. Пуковник Верољуб Живковић, као водећи старешина снага одбране у пределу Метохије, груписао је снаге, запосео кључне објекте и правце и утврдио положаје, како би наша војска одолела великој сили која напада и са копна и из ваздуха. Команду над свим јединицама у рејону Кошара преузео је потпуковник Љубинко Ђурковић, чија се јединица налазила на положају изнад села Батуша.

Копнени напад отпочео је у зони караула Морина и Кошаре из више разлога. Прво, цео предео од карауле Морина, у подножју Проклетија, преко Кошара до Ђеравице, тешко је проходан. Земљиште на тлу Албаније надвисује рејон карауле Кошаре све до Батуше и омогућава увођење у борбу јачих пешадијских снага, док је са југословенске територије немогуће увођење у борбу савремених борбених система. Земљиште око Кошара испресецано је јаругама, кроз многе од њих теку потоци и богато је листопадним и четинарским дрвећем. Друго, успостављени мостобран на том простору омогућио би нападачу да увођењем нових снага на правцу Јуник – Дечане избије у дубину Метохије и споји се са преосталим терористима ОВК на правцу Радоњичко језеро – Глођане – Прилеп – Барански луг. Треће, заузимање рејона Кошара омогућило би агресору да пресече пут Пећ – Ђаковица – Призрен, створи коридор за увођење нових снага, издвоји југословенске снаге на простору Ђаковице и прекине њихову везу са снагама на подручју Призрена. Четврто, могући брз успех значао би велику психолошку и војну предност за агресора. Наиме, још више би подстакло борбеност албанских терориста, а тактички правац Тропоја – Јуник – Дечане добио би значај оперативног правца, којим би могао да се уведе у борбу корпус ешалониран према бригадама.

У рану зору, 10. априла, терористи су наставили да нападају и са виса Раса Кошарес непрекидно туку наше одбрамбене положаје, који су им као на длану. Водник Саша Радовић и десетар Славољуб Шарац, који су са десет војника претходног дана одбили све нападе, поново су одбили силовите нападе терориста који су запосели доминантне висове. Исцрпљени од дводневних борби са 50 пута јачим нападачима и од артиљеријске ватре, граничари се извлаче на резервне положаје. Наши борци напуштају и караулу, која никако не може да се брани јер терористи контролишу околне висове. Истовремено, водиле су се борбе по околним гудурама, усечима и шумама. Браниоци Кошара покушавају да терористима на објекту Маја глава ударе са леђа. У том тренутку, агресор је у напад увео

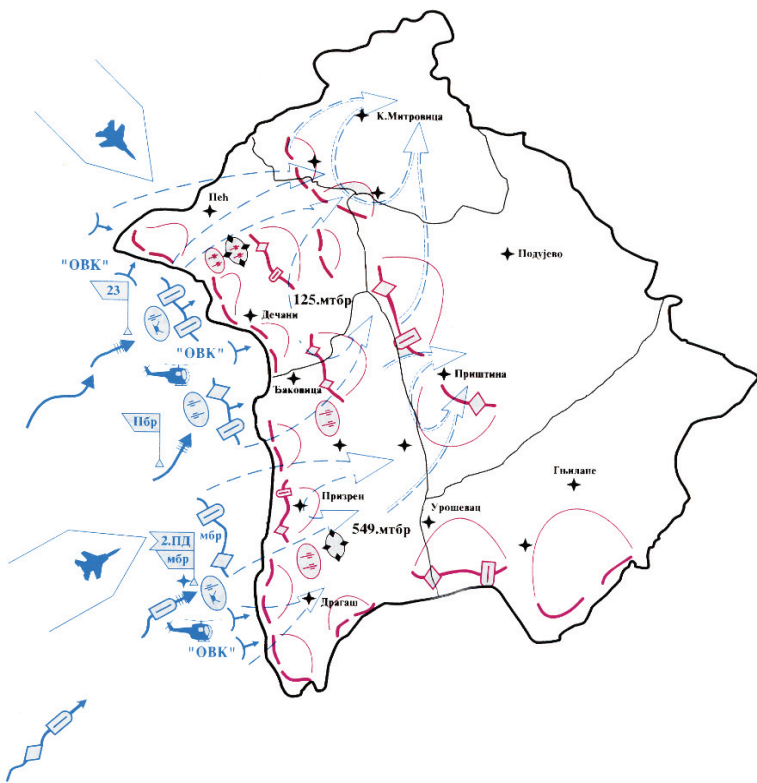
резерву са којом појачава први талас напада и у коме је тада већ три до четири хиљаде терориста. Они уз велике губитке запоседају три доминантне тачке: вис Раса Кошарес, 300 метара од граничне линије, вис Маја главу, на самој граничној линији, и улазе у напуштenu караулу, где одмах праве велику медијску представу проглашавајући улазак на караулу, која ни теоретски није могла да се брани, великом војничком победом. Војнички, међутим, агресор није

Зона одговорности НК и ПрК у време раџа

ништа био постигао, сем психолошког момента да су ушли на караулу Кошаре. Био је то њихов први и последњи успех у двомесечној копненој агресији.

Гранични састави Приштинског корпуса запосели су резервне заклоне на првој линији предњег краја одбране, око 100 метара од граничне линије, а већ сутрадан 11. априла кренули су у нападе на утврђене терористе на Раса Кошаресу и Маја Глави с циљем да их одатле збаце. Убрзо су се у борбу укључиле и јединице из 125. моторизоване бригаде, 63. падобранске бригаде и других састава, што је у потпуности стабилизовало одбрану на том простору. Браниоци границе успешно су одбили напад (12. априла) неколико стотина терориста, који су натерани на паничан бег у Албанију, упркос томе што је неколико авиона НАТО-а вишечасовним бомбардовањем подржава њихове нападе. Губици на страни агресора у вишедневни

План ангажовања НАТО СТС снага из Р. Албаније

сукобима изражавали су се троцифреним цифрама, што је потврдило претпоставке да ће НАТО користити шиптарске терористе као топовско месо. У ноћи између 12. и 13. априла терористи су доживели још један тежак пораз, који их је приморао на дефанзиву и поред држања добрих стратешких положаја. Планери копненог напада на нашу земљу схватили су да њихове снаге не могу даље и бржебоље командују прелаз у класичну одбрану. Од тада, па до краја маја 1999. године, у рејону Кошара водиле су се праве рововске борбе, у којима су припадници Приштинског корпуса уз натчовечанске напоре и немале жртве (погинуло 60 војника и старешина) успевали успешно да бране и одбране државну међу. У тим борбама исписане су небројене странице херојства, драматичних борби, јунаштва и пожртвоване помоћи саборцима у редовима наше војске. Поменућемо само нека од имена која ће остати у памћењу српског народа као хероји са Кошара: десетар Славољуб Шарац, мајор Душко Шљиванчанин, водник прве класе Дејан Агочевић, капетан Микица Ковачевић, потпуковник Љубинко Ђурковић, водник Иван Васојевић, мајор Крунослав Иванковић, поручник Ивица Петковић, старији водник Милијан Тошковић, водник прве класе Братислав Анђелковић, потпоручник Предраг Леовац, поручник Оливер Младеновић, мајор Драгутин Димчевски, водник Александар Шаранчић, водник Аљоша Уковић, војник Драган Милићевић, капетан прве класе Милош Ролевић, водник Ивица Лазић, добровољац Ненад Станић, мајор Стева Копања... Неки су живи, а неки од њих су и своје животе уградиле у бред одбране на нашим границама.

СЛОМЉЕНА СТРЕЛА

Када је агресор после 45 дана неуспешних напада схватио да није могуће створити мостобран на простору Кошаре – Батуша и продор према Јабланици, одлучује да тежиште копненог напада преусмери преко Паштрика ка Врбничком правцу. Ту брижљиво испланирану и најамбициознију операцију, означену шифром Стрела, нападачи почињу 26. маја 1999, у пет сати ујутро, на фронту ширине око шест километра, с тежиштем на правцу Горожуп – Планаје. Први ешалон од 4.000 до 5.000 терориста, кога су подржавале артиљерија албанске војске и авијација НАТО-а, имала је циљ да енергичним нападом избије у долину Дрима, прошири коридор ради убацивања јачих снага, пресеке комуникацију Призрен – Ђаковица и створи мостобран за продор у унутрашњост Космета. Правац главног напада агресорских снага од Врбничког језера до врха Паштрика и по дубини до Планаје бранило је 450 војника и старешина 549. моторизоване бригаде, које су подржавале батерија хаубица 122 мм, две батерије хаубица 155 мм

Насловна сѝрана рајиног „Билѝена“ Нишког корѝуса

Генерал
Драгољуб Ојданић

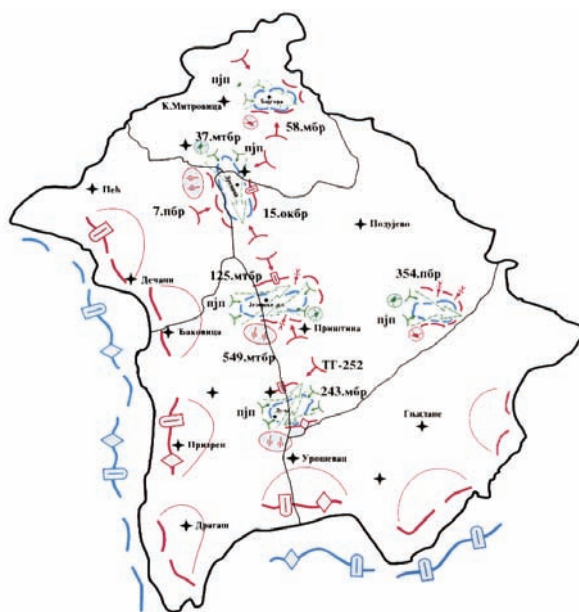
и батерија вишецевних баца-
ча ракета 128 мм.

У рану зору 26. маја хау-
бице и минобацачи са терито-
рије Републике Албаније гра-
натирале су положаје батаљо-
на 549. моторизоване брига-
де и то од првих борбених
линија па до Планаје. После
артиљеријског, кренуо је и
жесток пешадијски напад
кроз јаруге, увале и густо
шипражје. Војници и старе-
шине призренске бригаде

вратили су их прецизном стрељачком паљбом и употребом
ручних бомби назад. Водила се битка са блиског одстојања
од двадесет метара. Око пола десет започео је и напад на
караулу Горожуп, која је у том моменту била само гомила
камења, пошто су је авиони НАТО-а још раније разруши-
ли. Због великог међупростора између отпорних тачака
наших водова, долази до убацивања терористичких снага
и бочног дејства на положаје одбране, због чега се део
наших снага извлачи на другу линију одбране. Командант
549. моторизоване бригаде пуковник Божидар Делић,
одмах по сазнању о нападу, формирао је истурено коман-
дно место бригаде у коме су били начелник оперативног
одељења потпуковник Стојан Коњиковац, обавештајни
официр потпуковник Зоран Ђокић, начелник артиљерије
потпуковник Влада Јакшић и начелник ПВО потпуковник
Бошко Лемиф. Они су одмах отишли на командно место у
рејон Шех махале ради преузимања команде над свим сна-
гама на Паштрику. Око поднева стигла су и прва појачања
– чета војне полиције и два стрељачка вода, укупно 250
бораца – која су одмах уведена на најкритичнија места у
борбеном распореду, због стабилизације одбране и пове-
зивања линија.

У току ноћи водила се велика борба на положајима код
карауле Горожуп, где су старешине, војници, резервисти и
добровољци исказали невиђено јунаштво. У саму зору 27.
маја настављају се напади терориста уз масовну подршку
хаубица, вишецевних бацача ракета и минобацача друге
пешадијске дивизије албанске армије и авијације НАТО-а.
Терористи су нападали у таласима на правцима према врху
Паштрика и Горожупу. Када би их наши војници и старе-
шине чврстом одбраном зауставили, они би се повукли,
извукли рањене и мртве, попунили новим снагама и за пола
сата кренули у нови напад. И тако у три до четири таласа.
Али, за терористе није било пролаза. Паштрик је сведок
битке какву је тешко замислити. Сви покушаји пробоја
терориста су одбијени, после чега је из тактичких разлога
успостављена нова линија одбране на 300 метара од гра-
ничне линије. Нападаци су само тог дана имали губитке
више од 400 људи. Нема сумње да је 27. мај био преломни
дан за почетак краја Стреле и дан када су борци 549. мото-
ризоване бригаде померили границе људске издржљиво-
сти, храбрости и способности.

Ваздухопловство НАТО-а подржавало је копнени
напад из Албаније од самог почетка дејствима из ловачко-
бомбардерских авиона. Ради још јаче подршке, челни људи
Северноатлантског савеза одлучили су да 29. маја први пут
употребе стратегијске бомбардере Б-52 у нападу на село
Планаје. У наредних неколико дана, ти авиони, који носе
по 49 тона убојних средстава, чак четрнаест пута су тепих
бомбардовањима засули те просторе и својим дејством
направили призоре као после нуклеарне катастрофе. На
сваки батаљон бригаде избачено је по 700 бомби и 800
ракета. Без обзира на лажи Си-Ен-Ена, није било великих
губитака. Највећи губици били су 31. маја, када су два стра-
тегијска бомбардера са 100 тона бомби гађали Шех маха-
лу. Тог дана, када је горела земља, а куће нестајале као да

План ангажовања ПрК на разбијању ШТС и одбрани
од агресије из Р. Македоније и Р. Албаније

су гумицом брисане са папира, од бомби Б-52 погинуло је
седам бораца и потпуковник Бошко Лемиф, који је са поло-
жаја на коме га је затекла смрт руководио противваздухо-
пловном одбраном. Био је то највећи губитак Приштинског
корпуса у једном дану за све време бомбардовања авија-
ције НАТО-а. Због јаких напада стратегијске авијације раз-
мишљало се о пребацивању дела снага на десну обалу Дри-
ма како војници и старешине не би били на брисаном про-
стору, али јунаци из призренске бригаде, једноставно,
нису хтели ни корак назад.

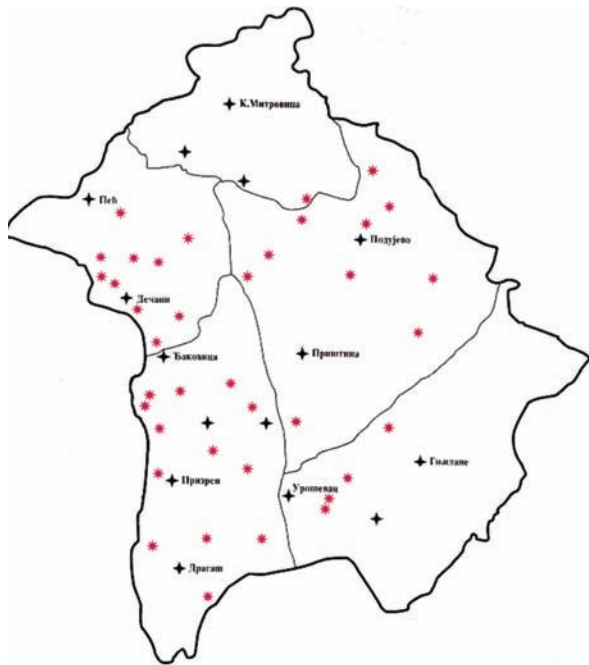
Најжешћи копнени напад у оквиру ваздушно-копнене
операције Стрела збио се 31. маја, када је више од хиљаду
терориста седам сати непрекидно насртало на положаје
одбране наше војске. Наша артиљеријска оруђа и више-
цевни бацачи ракета изузетно прецизно су дејствовали по
дубини терористичких снага, због чега су претрпели вели-
ке губитке и почели панично да се повлаче. Битка је прело-
мљена. Терористи су наставили са нападима до 5. јуна, када
су у вечерњим сатима удружене агресорске снаге коначно
били разбијене. Према албанским подацима, у операцији

ОДБРАНА КОСМЕТА 1999. ГОДИНЕ (2)

Стрела погинуло је око 800 терориста, док су укупни наши губици на том подручју 25 мртвих и 126 рањених војника и старешина. Натчовечанским напорима и умешним дејством припадници Треће армије одбили су нападе терориста и нанели им огромне губитке.

ХЕРОЈИ ОДБРАНЕ

Слом непријатељског ваздушно-копненог напада и операције Стрела означава, у суштини, крај свих покушаја терориста за пробој из Албаније и потврду да су војници и старешине Треће армије у двомесечним борбама успешно одбранили територијални интегритет земље. Терористичке банде такозване ОВК нису више били у стању да изведу иоле озбиљнији напад на саставе Треће армије, а тиме су и

Преглед дејствија СТС на КиМ

обесхрабрани сви могући планови о некој широј копненој операцији. Носиоци херојске одбране граница наше земље на Космету су 125. моторизована бригада из Косовске Митровице, 549. моторизована бригада из Призрена (југословенско-албанска граница), 243. механизована бригада из Урошевца (југословенско-македонска граница), које су у свој састав укључиле и граничне батаљоне из Ђаковице, Призрена и Урошевца. У извршавање тих важних задатака били су укључени и поједини састави из 63. падобранске бригаде, 72. специјалне бригаде, батаљона војне полиције из 1. армије и неких других специјалних јединица. На задацима одбране територијалног интегритета у рату је ангажовано чак 43 посто од укупних снага Приштинског корпуса.

Скоро све јединице Треће армије могле су да после рата добију Орден народног хероја, али је та част припала 125, 549 и 37. моторизованој бригади и 63. падобранској

бригади, јер су се налазиле на тежишту дешавања и за све време агресије нису дале ниједан метар наше територије. Можемо само претпостављати шта би се догодило да су ти састави попустили на самој граници и како би се догађаји даље одвијали. Ратни пут 125. моторизоване бригаде, којом је тада командовао пуковник Драган Живановић, почео је још средином 1998. године, када тај састав учествује у извођењу противтерористичке операције. Од почетка рата имали су једну димензију борбе више, морали су се борити и штитити од дејства непријатељевих летелица. Дисперзијом и маневром сачувани су борбени потенцијали, чију су убитачну снагу и моћ и те како осетили терористи који су седамнаест дана након ваздушне агресије започели копнену агресију у граничном сектору Кошаре – Морина. Најтеже је било у периоду од 9. до 15. априла, када је агресор започео ваздушно-копнену битку и извео напад на правцу Тропоја – село Падеж – караула Кошаре. У том жестоком нападу, највећи терет поднеле су граничне јединице и уз подршку јединица бригаде натчовечанским напорима успеле су да задрже продор непријатеља и нанесу му огромне губитке. Борбу су отежавали, осим дубоког снега и топографски повољнијих положаја непријатеља, стална артиљеријска ватра из Албаније и то што је авијација НАТО-а бомбардовала касетним бомбама. Линија одбране се одржала, иако је непријатељ на све могуће начине покушавао да пређе границу, гурајући по две, три и више хиљада терориста напред. У тим борбама погинуло је неколико старешина који су јуришали на челу својих јединица. Капетан прве класе Крунослав Иванковић, храбро и без страха за свој живот, извукао је тешко рањеног војника Бранислава Негића са положаја који су терористи држали под снажном ватром и том приликом био смртно рањен. Његов колега капетан прве класе Дамир Крајиновић, иако тешко рањен, носио је са Звонком Ристовићем такође рањеног Иванковића пуних пет сати кроз дубок снег до првог санитетског возила ради евакуације до болнице у Пећи. У борби на Маја глави храбро је погинуо поручник Ивица Петковић. Храброшћу и умешношћу у командовању истакли су се Дамир Крајиновић, Звонко Ристовић, Милош Ралевић, Александар Ђирић... Капетан Ралевић је крајем године одбио да оде у редовну пензију, а на бојном пољу испојио је велику умешност и храброст у командовању јединицом, која је у борбама са шиптарским терористима код карауле Кошаре четири дана храбро бранила положај до доласка појачања. Старији водник Аћиф Авдић, као командир вода, пуне три седмице бранио је положаје, иако су били тучени ватром из свих оруђа, али захваљујући умешној заштити и маскирању, нико од бораца није био повређен. Резервни млађи водник Божидар Фатић молио је команданта батаљона да га не повуку са положаја, док је војник Иван Антић при напуштању караулу Кошаре наишао на рањене старешине пуковника Трајковића и потпуковника Томића, које је потом одвукао на сигурно место. Посада тенка, у којој су Бранислав Фингерхут из Зрењанина, нишанција Владан Петровић из Ниша, послужилац Александар Буквић из Чачка и возач Сениша Пакашки из Новог Сада, наша се у току борбе у непроходним планин-

ским врлетима на 1.100 метара надморске висине. Терористи су извели напад на тенк тако што су скочили на куполу. Посада се није предала, већ је борбом прса у прса савладала терористе и извукла тенк из опасне зоне.

Правих јунака је било и у 549. моторизованој бригади, коју је предводио пуковник Божић Делић. Самоиницијативно су држали удаљене положаје читав дан и истрајавали на заштити државних међа. На позив да се врате и предахну, они су тражили муницију, а крај њих је била само конзерва хране и литар воде. Добро је познато

Намештање жице на пошезни уљаљач

да права човекова вредност зависи од његове воље, а прирениски пешадинци су је заиста имали, јер како би друкчије и издржали сталне нападе терориста са албанске стране, бомбардовања, отежано кретање козјим стазама и сурове климатске прилике у непрегледним врлетима граничних планина. Много је још околности које говоре да су такве напоре и опасности могли проћи само људи посебног соја, које краси неустрашивост, вера у вредности које бране и способност да у свим критичним ситуацијама пронађу права решења. Авијација НАТО-а избацила је око 3.000 бомби и ракета на зону одбране 549. моторизоване бригаде. Од тога, чак 14 бомбардовања изведено је стратегијским бомбардерима Б-52. Иако је после бомбардовања Б-52 остајао месечев пејзаж без иједног дрвета, зида или темеља, линије одбране остале су непомерене. Невиђено јунаштво старешина и војника исказано је у тренутку када је непријатељ одапео Стрелу коритом Белог Дрима ка превоју Ликен. Бригада на првој стопи отаџбине, јуриш за јуришем, плотун за плотуном, борба прса у прса. Борба до победе. Непријатељ натеран у панично повлачење. Слободарска епопеја бригаде и сломљена стрела стратега НАТО-а. Јединица хероја у свом ратном саставу имала је људе које би пожелела свака војска попут надарених и храбрих ратника пуковника Владимира Стојиљковића, потпуковника Стојана Коњиковца, мајора Зорана Ђокића и Уроша Николића, капетана прве класе Радивоја Параване, поручника Ернада Калача, потпоручника Драгана Милића и Стевана Вучића, водника прве класе Горана Сулејмановића, десетара Дејана Цветкова, разводника Драгана Петровића, војника Живанка Товиловића и многих других.

Долазак на падине Јуничких планина, према албанској граници, био је у току рата на изванредан начин реприза ангажовања 63. падобранске бригаде на задацима дубинског обезбеђења државне границе у 1998. години. су Падобранци, којима је командовао потпуковник Илија Тодоров, одлично су познавали терен, јер су га већ били детаљно прочешљали. За тај период веже их и болно сећање на тадашњег начелника штаба потпуковника Горана Остојића, који је погинуо на борбеном задатку. Иронијом судбине, у ратној години, нови начелник штаба мајор Видоје Ковачевић умало није настрадао у рејону карауле Кошаре, само неколико километара даље од места тог трагичног догађаја. На изузетно неприступачном и суровом планинском терену и са висинским разликама већим од хиљаду метара треба имати и физичке и психичке снаге да се издржи, и ратничке вештине и лукавости да се надмудри непријатељ. А падобранцима тога никад није мањкало. Војници и старешине 63. падобранске бригаде ставили су у рату сва своја висока војно-стручна знања и вештине у функцију одбране земље и исказали се беспримерним херојством, појединачним и колективним жртвовањем. Био је довољан само глас о присуству неке од борбених група падобранца на положају, па да се осоколе борци других јединица. На сличан начин, позитивно је деловало и учешће у борби специјалаца из 72. специјалне бригаде из Корпуса специјалних јединица и војних полицајаца из 5. батаљона војне полиције Прве армије. Ти састави, чврсто увезани са 125. и 549. моторизованом бригадом, граничарима, другим ешалоном одбране и свим саставима Треће армије, утицали су да Северноатлантски савез одустане од помисли на копнену агресију.

Правци повлачења снага

РАТ ЈЕ ЗАВРШЕН

У данима када је на југословенско-албанској граници сломљена операција Стрела, почели су озбиљни разговори о крају рата и мирном решавању косовске кризе. Највише државно руководство Србије и Југославије усвојило је 3. јуна 1999. документ о принципима за постизање мировног споразума о Косову и Метохији, којег су заједнички предложили Европска унија и Русија. У поменутом документу прецизира се поверљиво повлачење са Косова свих војних и полицијских снага наше земље као и распоређивање на Косову ефективних међународних цивилних и војних трупа под контролом УН. У тачки 3. тог споразума записано је: Питање учешћа југословенских и мировних снага регулисаће се Војно-техничким споразумом, али су додате и одредбе којима је већ одређен поступак повлачења са детаљним временски редоследом и обележавањем тампон-зоне у Србији иза које ће се снаге Војске Југославије повући.

Разговор о детаљима Војно-техничког споразума између чланова југословенског преговарачког тима и снага НАТО-а започео је 5. јуна у малом месту Блаце, јужније од граничног прелаза Ђенерал Јанковић на југословенско-македонској граници. Делегацију са југословенске стране чинили су заменик начелника Врховне команде генерал-пуковник Светозар Марјановић, генерал-потпуковник Благоје Ковачевић, генерал-мајори Љубомир Драгањац, Младен Карановић, Бранислав Дашић, Милан Ђаковић, генерал-пуковник полиције Обрад Стевановић и помоћник савезног министра иностраних послова Небојша Вујовић, док је на челу делегације НАТО-а био британски генерал Мајкл Џексон. Сутрадан су преговори настављени у бази

НАТО-а код Куманова. Документ, који је требало да усвоје и потпишу обе стране, представљаће један од кључних подлога и за доношење резолуције Савета безбедности УН о коначном мировном решењу и престанку рата. После вишедневних разговора, Споразум о војно-техничкој сарадњи потписују 9. јуна генерал-пуковник Светозар Марјановић, у име Војске Југославије, и британски генерал Мајкл Џексон, као шеф делегације Уједињених нација.

У време вођења мировних преговора, авијација НАТО-а интензивно је дејствовала по Космету испаливши неколико стотина пројектила на Ђаковицу, Призрен, Јуник, Паштрик, Бутовачки брег и село Бистражин. После потписивања Војно-техничког споразума у Куманову, Северноатлантски савез одлучује 10. јуна 1999. да обустави ваздушне нападе на Југославију. Одлуку је саопштио генерални секретар НАТО-а Хавијер Солана на конференцији за штампу у Бриселу. Припадници Треће армије нису имали много времена ни да се радују миру, нити да тугују што одлазе са Космета, јер их је очекивала операција измештања, која није била ни лака ни једноставна. Наиме, по Војно-техничком споразуму, Трећа армија и друге јединице Војске Југославије требало је да измeste своје људство и средства са Космета за само 11 дана. Команда Треће армије зато је већ 6. јуна издала припремно, а 10. јуна и конкретно наређење, у којима се посебно инсистирало на стриктној примени мера безбедности, заштити људства и извлачењу целокупног наоружања и војне опреме, убојних и минскоексплозивних средстава, горива, покретних ствари и свих осталих формацијских и ванформацијских средстава.

У складу са одлукама највиших државних органа, припадници Приштинског корпуса добили су задатак да измeste своје саставе на нове локације, које су углавном биле на ободу Косова и Метохије. Прве колоне које крећу пут нових гарнизона поздравља командант Приштинског корпуса генерал-мајор Владимир Лазаревић, који је том приликом одао признање војницима и старешинама састава којим командује за показано јунаштво на бојном пољу и часно извршавање патриотског задатка – одбране домовине. Сама операција измештања јединица Треће армије и других састава Војске Југославије са Космета изведена је у складу са резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација и Војно-техничким споразумом из Куманова. Око 130.000 људи, сва борбена и неборбена техника, резерве убојних средстава и опреме извлачили су се са територије Космета у изузетно сложеним условима. Премештање је ишло на три правца: 1) Призрен – Сува Река – Дуље – Штимље – Урошевац – Гњилане – Бујановац – Врање; 2) Ораховац – Малишево – Приштина – Подујево – Куршумлија; и 3) Ђаковица – Пећ – Рудник – Косовска Митровица – Рашка. Јединице Треће армије маршевале су у три до четири маршевске колоне и то тако да је свака колона била оспособљена за самостална борбена дејства у току измештања. Највеће проблеме правили су терористи који су на Космет пристигли заједно са првим тенковима и борбеним возилима КФОР-а. Ситуација је била посебно тешка у Призрену и рејону Суве Реке, где је изведено више напада на јединице Треће армије. Због тога се измештање јединица При-

штинског корпуса одвијало добрим делом у борбеним условима тако да су скоро сви састави испољили и борбена, углавном, одбрамбена дејства. Представници НАТО-а и КФОР-а јавно су одали признања припадницима Треће армије на високој организованости и умешности приликом измештања снага, али нису могли да сакрију изненађење због огромних конвоја Приштинског корпуса са комплетном борбеном техником, за коју је Штаб НАТО-а у Бриселу тврдио да је потпуно уништена.

Припадници Треће армије и Приштинског корпуса свој задатак измештања са простора Космета извели су ефикасно и на време, што се није могло рећи за снаге КФОР-а, које су пристизале, али много спорије. Тако, на пример, Французи после запоседања прелаза Кодра Фура, касне скоро цео дан у кретању ка свом рејону. Енглески контингент први је ушао на југословенско тле и 12. јуна преузео прелазе Ђенерал Јанковић и Глобочица, док делом снага продужава правцем Качаник – Урошевац – Липљан. Десет сати после Британаца кренуле су америчке снаге. Немачки војници били су на правцу Врбница – Призрен, италијанска бригада „Гарибалди“ избила је у рејон Ђаковице и Дечана, док су Французи дошли до обода Гњилана. Руси нису каснили. Они су са 200 својих војника из 103. гардијске падобранске дивизије из Босне извели дуг марш под вођством генерал-потпуковника (од тог догађаја генерал-пуковника) Виктора Заварзина и разместили своје трупе на аеродрому Слатина код Приштине. Срби са Космета нису имали неку стварну корист од те руске операције. Српско и остало неалбанско становништво, показало се с правом, није имало поверења у заштиту међународних снага и повлачило се заједно са својом војском.

На састанку Савета НАТО-а у Бриселу, 12. јуна 1999, одлучено је да Космет буде подељен на пет зона: северна, јужна, источна, западна и централна. Контингенти мировњака из пет земаља чланица НАТО-а добиле су по зону одговорности и команду: САД у источној, Немачка у јужној, Италија у западној, Француска у северној и Велика Британија у централној. У организацијском смислу главнину КФОР-а чинили су састави корпуса НАТО за брзо реаговање, јачине две оклопне, три механизоване и пет ваздушно-десантних бригада, те осам самосталних механизованих батаљона са око 350 тенкова, 1.850 оклопних транспортера, 180 артиљеријских оруђа, 15.200 разних врста моторних возила и инжињеријских машина и 90 хеликоптера. Међутим, због укључености контингената из оружаних снага других земаља у КФОР-у, образује се пет мултинационалних бригада са командама у Приштини, Гњилану, Косовској Митровици, Призрену и Пећи. Команда КФОР-а, с британским генералом Мајклом Џексоном на челу, смештена је у Приштини и њој су непосредно потчињене мултинационалне бригаде, контингент руских оружаних снага и специјалне снаге за обавештајно, контраобавештајно и психолошко деловање.

Припаднике Треће армије, који су се са Космета преместили у нове гарнизоне или се вратили са борбених положаја на мирнодопске локације, дуж путева пратиле су речи захвалности за све што су учинили у одбрани отаџби-

не. За изражено јунаштво, храбар и одлучан, дисциплинован и одговоран однос према задацима у одбрани земље, најбољима из борбеног строја додељена су одговарајућа признања, унапређења и награде. Убрзано су предузете мере за организацију живота и рада у мирнодопским условима. Рат је био завршен. Команда Треће армије упутио је 28. јуна 1999. свим јединицама документ стр. пов. бр. 5618-1, у којем се каже: Даном ступања Одлуке Савезне скуп-

Повлачење јединица 549. бригаде ка Лесковцу

штине СРЈ о укидању ратног стања (26. 06) и одлуке Штаба Врховне команде о преласку ВЈ на мирнодопску организацију и функционисање, престају са важношћу сва наређења издата у периоду непосредне ратне опасности и у току рата, а која се односе на препотчињавање команди и јединица, функционисање оперативног дежурства, радно време, преузимање обезбеђења објеката, рад војних судова и друго у наведеном периоду. Почев од 28. 6. 1999. године, прећи на радно време, организацију и функционисање команди, јединица и установа у мирнодопским условима живота и рада. Обезбедити планско коришћење неискоришћеног дела годишњих одмора из 1998. и 1999. године.

ЧОВЕЧНОСТ НА БОЈНОМ ПОЉУ

Човечност на бојном пољу је још једно од битних својстава командних структура и бораца Треће армије, који су настојали свим средствима да обезбеде доследну примену правила међународног права оружаних сукоба. Команда Треће армије је само три дана након отпочињања ваздушне кампање НАТО-а, с циљем правилне примене правила међународног ратног права у Војсци Југославије, те с циљем спречавања пљачке, разбојништва, тешке крађе и

ОДБРАНА КОСМЕТА 1999. ГОДИНЕ (2)

уништавања приватне и друштвене-државне имовине у зони одговорности, издала чак три наређења којима је јасно упозоравала да су за правилну примену правила међународног ратног права одговорни команданти јединица и сваки припадник Треће армије лично, а да су надлежне старешине дужне да против лица која крше та правила покрену поступак за изрицање законом прописаних санкција, односно да су надлежни војноправосудни органи дужни да по хитном поступку изрекну најстроже законом предвиђене казне. Дан касније, 28. марта, с обзиром на проглашење ратног стања, у Трећој армији, наредбом начелника штаба генерал-мајора Љубише Стојимировића, формиран су војни ратни судови и војна ратна тужилаштва. Орган за правне послове Треће армије наредио је 3. априла, између осталог, да се са припадницима непријатељевих снага који се предају и положе оружје или буду савладани поступа човечно и да им се поштеди живот. Исти орган, убрзо након тога (5. априла), ради спречавања свих облика криминала који могу утицати на морал и борбену готовост јединица, као и обављање ратних задатака, захтевао је да сви починиоци кривичних дела буду, уз кривичну пријаву, одмах приведени истражном судији војног суда, те да се о свим предузетим мерама против починилаца кривичних дела и изреченим кривичним санкцијама правовремено информише целокупни састав ратне јединице. Судови и тужилаштва нису само формиран, већ су они и активно радили, о чему говори податак да су само пред Војним судом у Нишу покренута 382 поступка против извршилаца кривичних дела на простору Космета у ратном периоду. Број покренутих процеса говори да су откривене повреде хуманитарног права и кршења правила међународног права у регуларним судским поступцима разрешаване. Важно је знати да ниједан од 382 судска поступка није покренут у новије време, већ да их је војни тужилац, у складу са својим овлашћењима, покретао још у време ратног сукоба или

Пасјорег НАТО снага на Космету

непосредно после завршетка рата и то на основу пријава органа безбедности и војне полиције Треће армије. Тај податак потврђује да Војска Југославије као организација ништа није крила, већ да је сва откривена недела својих припадника и судски процесуирала.

Појединачних повреда међународног ратног права, као што се и види из броја покренутих поступака пред Војним судом у Нишу, јесте било, али сигурно не у обиму како је то тврдила пропаганда Северноатлантског савеза. Наиме, данима су уочи и током агресије на нашу земљу сервисане бројне дезинформације којима је требало створити услове и придобити јавност за војну интервенцију. Важно је подсетити се неких. Стејт департмент је 19. априла званично објавио како је пола милиона косовских Албанаца убијено или nestало, да би месец дана касније амерички секретар за одбрану Вилијам Коен ту цифру смањио на 100.000 војно способних Албанаца који су убијени. Сличне изјаве, као оправдање за наставак бомбардовања, скоро свакодневно давали су Тони Блер, Робин Кук и други, док су западни медији све то поткрепљивали сателитским снимцима масовних гробница, лажним сведочанствима и фотографијама. Није ни чудо што се после потписивања мировног споразума на хиљаде новинара и истражитеља сјатило у јужну српску покрајину са мапама на којима је обележен велики број масовних гробница које треба што пре открити. Након вишемесечних истраживања, која су на Космету водили разни тимови специјалиста, показало се да се не може говорити ни о хиљадама, него само о стотинама мртвих у покрајини, међу којима се налазе и они умрли природном смрћу, и они које је својим бомбама побио НАТО, па тек онда и терористи који су страдали у борбама са јединицама Војске Југославије. Према томе, нема геноцида који су Срби починили над етничким Албанцима, нема људске катастрофе, нити холокауста модерних времена. Више су него проблематичне и оптужбе о присилном избацивању око 800.000 Албанаца из њихових домова, јер су многи албански сељаци изјавили како су побегли у планине или суседне државе у страху од бомби из авиона НАТО-а.

ЖРТВЕ

У сваком рату неминовне су и жртве. Има их и у редовима Треће армије. Од проглашења рата до престанка ратног стања, укупни губици у људству у командама и јединицама Треће армије износили су 2.209 или 1,6 одсто од укупно ангажованог људства, од којих су 533 лица погинула, 1.320 рањено, 320 повређено, док се 36 лица води као nestали. Као последица дејства авијације НАТО-а погинуло је или рањено укупно 611 лица, или 28 одсто у односу на укупан број губитака (од тога 187 погинуло, а 424 лица су рањена), док је услед дејстава непријатеља са територије Републике Албаније и шиптарских терориста на Космету укупно 990 бораца избачено из борбе (259 погинулих, 695 рањених и 36 киднапованих,

што је 45 одсто укупних губитака). На посредан начин, извршавајући борбене задатке, повређен је 201 борац.

Према месту настајања, највише губитака било је на територији Косова и Метохије (2.087 или 94 посто од укупних губитака), од чега је до 52 посто губитака дошло у јединицама ангажованим у првом оперативном ешалону и на правцима који са територије Републике Албаније изводе на територију Космета. На нивоу здружених тактичких јединица, највише губитака имале су 125, 549, и 37. моторизована бригада и 252. оклопна бригада, а на нивоу јединица ранга самостални батаљон – дивизион највеће губитке претрпео је 53. гранични батаљон. По категоријама лица, губици су следећи: официра 163, подофицира 107 и 1.939 војника на служењу војног рока, војника по уговору, војних обвезника из резервног састава и добровољаца. У укупној структури губитака, око 839 или 38 посто је неповратних (погинули, теже рањени – око 9 посто рањених остали су тешки инвалиди и око 10 посто лакши инвалиди који нису способни за ангажовање у ВЈ), док је 1.370 или 62 посто повратних губитака. Из борбеног строја ратних јединица односно оперативног распореда армије избачено је људство еквивалента три моторизована батаљона, од чега су се после лечења два вратила у борбу.

У периоду од 95 ратних дана, просечни дневни губици у командама и јединицама Треће армије били су 23 борца разних категорија –дневно је гинуло шест бораца, 17 је било рањених и повређених, а сваког трећег дана киднапован је или нестао по један борац. Првог дана агресије погинуло је 13, док је 16 припадника армије рањено или повређено. Појединачно по данима, највећих губитака било је 11. маја – 152, 16. априла – 64, 31. маја – 56. Периодично, највише је губитака било у периоду од 10. до 20. маја (423), од 10. до 20. априла (350) и од 20. до 31. маја (322). У периодима највећих дневних губитака у људству, НАТО је појачао интензитет дејства из ваздушног простора синхронизовано са појачаним нападима терориста на Космету и са територије Републике Албаније.

Три ратна месеца 1999. године остаће у историји наших народа упамћена и по 533 јунака Треће армије, који су у одбрани домовине дали све што су могли – дали су своје животе. Сваки губитак је неизмерно тежак за најближе, пријатеље и саборце погинулих војника, старешина и цивилних лица на служби у војсци. Погибије херојске и туге за погинулим јунацима непроболне. Трагедија до трагедије, а многе од њих јаче и болније неголи оне из античког доба, попут оне која се догодила Драгољубу и Нади Милић из Приштине. Имали отац Драго и мајка Нада три сина, три јаблана, тројицу соколова, поносили се њима, подизали их и гајили, упућивали у живот. Онда је дошао рат. На самом почетку рата, у борбама са шиптарским терористима погинуо је први син водник прве класе Срђан Милић. Храбри артиљерац је 31. марта 1999. тешко рањен при одбрани села Трнавце и неколико дана касније преминуо на ВМА у Београду. Сахрањују га родитељи и два брата. После десетак дана, термовизијска бомба из авиона НАТО-а погађа борбено

возило пешадије, у коме страда осам војника и старешина и међу њима, Срђанов брат близанац, потпоручник Бобан Милић. Као војни полицајац Приштинског корпуса, Бобан је избегао многе опасности, али од судбине се није могло побегнути. Место погибије на путу од Клине према Ђаковици је врло близу места где је страдао његов брат Срђан. Није прошло дуго и трећем сину Горану Милићу препукло је срце од туге за браћом. Отац три сина и три погинула хероја одлази са Бобановом јединицом на Кошаре као добровољац. Остао је жив...

Године рата за Трећу армију почеле су 1998, а окончане су (какве ли случајности) тек 2002, када је армија расформирана и отишла у историју. Армија је у тим годинама била у жижи интересовања домаће и светске јавности, а много тога што су старешине и војници учинили улази у трајно памћење српског народа. Нису они то изабрали својом

Писмо особођеног америчког војника

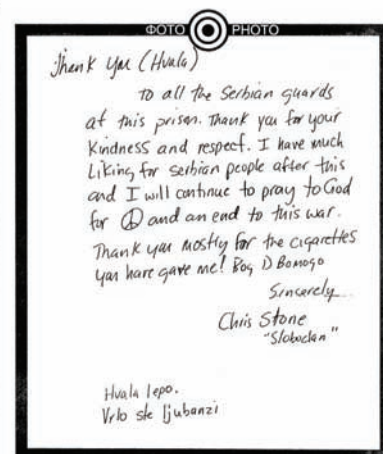
НЕСВАКИДАШЊИ ГЕСТ

Један од ослобођених америчких војника, Крис Стоун, упутио је писмо захвалности чуварима у затвору у коме је провео двадесетак дана. У писму се каже:

"Хвала свим српским стражарима у овом затвору. Хвала за вашу љубазност и поштовање. Имам много симпатија за српски народ после овог и наставићу да се молим Богу за мир и прекид овог рата. Хвала највише за цигарете које сте ми давали. Бог вам помогао" - каже се у писму и на крају додаје "Хвала лепо, врло сте љубазни".

UNUSUAL GESTURE

Chris Stone, one of the released American soldiers addressed a letter of gratitude to the Serbian guards in the prison where he had spent some twenty days. We enclose the original text of the letter.

вољом. Судбина их је довела или родила на простору где треба урадити више и боље од других. А кад се већ морало, урадили су оно што се мора мушки, војнички, храбро и професионално. Специфично место и улога коју Трећа армија има је пре свега због чињенице да се у њеној зони одговорности налази Косово и Метохија. Отуд је и рат на простору у зони одговорности Треће армије имао неку другу димензију. То се нападало и то се морало бранити. Војска и постоји због тога да брани земљу онда када је то најпотребније, без обзира на то каква сила напада и у складу са речима из положене војничке заклетве не жалећи да у тој борби дамо и свој живот. Војници и старешине Треће армије превазишли су у рату 1999. године сопствене могућности и чинили све што могу с циљем одбране од зла које их је напало и одбране оних који не могу да се бране. Применом тог праисконског закона они су бранили суверенитет и интегритет своје домовине, вековна огњишта предака, споменике српске културе, традиције старе десет векова и право на опстанак, а простор Космета је за све припаднике Треће армије био додатни мотив и инспирација. И после свега, нема више Треће армије. Многи кажу да је отишла у легенду, други је смештају у историју, а неки желе да је пошаљу и у заборав. ■

